

Vodič za potencijalne korisnike programa prekogranične saradnje

Direkcija za evropske integracije BiH

An EU-funded project

CBIB-Cross Border Institution Building

UVOD	3
I PREKOGRANIČNA SARADNJA U OKVIRU IPA 2007-2013	3
I.1 PROGRAMSKI DOKUMENT	4
I.2 INSTITUCIJE ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE	5
I.3 JAVNI POZIV ZA PODNOŠENJE PRIJEDLOGA PROJEKATA (CALL FOR PROPOSALS)	6
II VAŽNI KORACI U PRIPREMI PROJEKTOG PRIJEDLOGA	7
II.1 DEFINISANJE PROJEKTNE IDEJE	7
II.2 PARTNERI	8
II.3 PRIPREMA PROJEKTA	8
II.4 BUDŽET	10
II.5 ODRŽIVOST PROJEKTA	11
II.6 KAPACITET ZA IMPLEMENTACIJU PROJEKTA	11
III KORACI KOJE MOŽETE PREUZETI PRIJE OBJAVE JAVNOG POZIVA	12

Uvod

Prekogranična saradnja predstavlja okvir za ubrzane ekonomske integracije u cilju smanjivanja postojećih razlika u nivou razvijenosti prekograničnih regiona, kao i za unapređenje sveobuhvatne kulturne, socijalne i naučne saradnje između lokalnih i regionalnih zajednica. Obuhvatajući predstavnike sa obje strane granice, koji zajednički prolaze kroz različite korake u procesu, vođeni zajedničkim interesom, razvijaju se dobrosusjedski odnosi. Krajnji rezultati bi svakako trebalo da budu ekonomski prosperitet pograničnih regija, politička sigurnost i bezbjednost u regionu, i što lakši i bezbolniji proces evropskih integracija.

Do 2007. godine, zemlje Zapanog Balkana, bile su uključene u programe prekogranične saradnje samo sa zemljama članicama Evropske unije, a programi su bili sprovedeni pod okriljem različitih instrumenata Evropske unije (CARDS, ISPA, SAPARD, PHARE, INTERREG, Instrument za Tursku). Sama činjenica da su se programi realizovali u okviru različitih instrumenata za koje su važile različite regulative dodatno je komplikovala implementaciju programa.

Programi prekogranične saradnje između zemalja Zapadnog Balkana nisu se realizovali u prethodnom periodu, bez obzira na činjenicu da su finansijska sredstava Evropske unije u okviru Regionalnog CARDS-a bila na raspolaganju još 2005. godine. Razlog tome je zasigurno bila činjenica da nisu postojala neophodna programska dokumenta i kapaciteti u okviru pomenutih zemalja za izradu i kasniju realizaciju programa.

I Prekogranična saradnja u okviru IPA 2007-2013

Od januara 2007. godine, na snagu je stupio novi finansijski instrument Evropske komisije IPA (Instrument for Pre-accession Assistance – Instrument za predpristupnu pomoć). Ovaj instrument zamjenjuje dosad postojeće instrumente i ima pet komponenti:

- I Tranzicija i jačanje institucionalnih kapaciteta
- II Regionalna i prekogranična saradnja
- III Regionalni razvoj
- IV Razvoj ljudskih resursa
- V Ruralni razvoj

Bosna i Hercegovina će, kao i ostale države potencijalni kandidati, do sticanja statusa kandidata za članstvo u Evropskoj uniji koristiti sredstva iz prve dvije komponente Instrumenta za predpristupnu pomoć (IPA), dok države kandidati učestvuju u svih pet komponenti. Poslednje tri komponente IPA-e predstavljaju pripremu za strukturne fondove i zahtijevaju odgovarajuće strukture, kao i izgrađene kapacitete za programiranje i finansijsko upravljanje.

Na taj način IPA pruža ciljanu i efikasnu podršku zemljama u procesu pristupanja Evropskoj uniji, u zavisnosti od njihovih potreba i stepena razvoja.

Kroz drugu komponentu IPA-e, Regionalnu i prekograničnu saradnju biće podržane prekogranične inicijative i projekti sa zemaljama članica Evropske unije, kandidatima za članstvo kao i potencijalnim kandidatima.

Ciljevi prekogranične saradnje

Komponenta IPA-e, koja se odnosi na prekograničnu saradnju predstavlja instrument usmjeren ka promociji i pružanju podrške prekograničnoj saradnji na novim spoljnim granicama EU. Ciljevi prekogranične saradnje su definisani na osnovu specifičnih potreba pograničnih regiona zemalja učesnica u programu prekogranične saradnje.

Ciljevi programa prekogranične saradnje su:

- Podsticanje prekograničnih inicijativa u oblasti društvenog razvoja, ekonomije i zaštite životne sredine u pograničnim oblastima;
- Podsticanje rešavanja zajedničkih problema u oblasti zaštite životne sredine, javnog zdravlja, prevencije i borbe protiv organizovanog kriminala;
- Granice – jačanje efikasnosti i sigurnosti granica;
- Promovisanje pravne i administrativne saradnje
- Podsticanje lokalnih tzv. "ljudi ljudima" aktivnosti (people to people).

Programi prekogranične saradnje u okviru IPA-e

Bosna i Hercegovina će u periodu od 2007. do 2013. godine učestovati u 3 bilaterana prekogranična programa (Bosna i Hercegovina – Hrvatska, Bosna i Hercegovina - Srbija, Bosna i Hercegovina - Crna Gora), Jadranskom prekograničnom programu i 2 transnacionalna programa (Prostor Jugoistočne Evrope (SEES- South East European Space) i Mediteranski Program (MED-Mediterranean Programme)).

Za pomenuta 3 bilateralna prekogranična programa, programska dokumenta su izrađena u prvoj polovini 2007. godine i 31. maja 2007. su poslata Evropskoj komisiji na uvid i odobrenje. Potpisivanje Finansijskih sporazuma između Evropske komisije i zemalja učesnica se očekuje u prvoj polovini 2008. godine. Taj čin će označiti zvanični početak implementacije ovih programa prekogranične saradnje.

I.1 Programski dokument

Prekogranični program predstavlja osnovni dokument kojim se reguliše implementacija svih inicijativa prekogranične saradnje. Izrada ovog dokumenta predstavlja osnovni korak u ciklusu prekogranične saradnje.

Zemlje učesnice u programu prekogranične saradnje imenuju svoje predstavnike (državne i lokalne institucije) za radne grupe, koji blisko saraduju u procesu izrade programskog dokumenta.

Svaki pojedinačni prekogranični dokument se izrađuje na osnovu strateških dokumenata Evropske unije među kojima su Višegodišnje indikativni finansijski okvir (MIF) i Višegodišnji indikativni planski dokument (MIPD), kao i na osnovu relevantnih nacionalnih i regionalnih strateških dokumenata. U isto vrijeme, prilikom izrade programskog dokumenta veoma važnu ulogu ima i proces konsultacija sa potencijalnim učesnicima programa prekogranične saradnje.

Nakon zajedničke izrade programa prekogranične saradnje od strane operativnih tijela zemalja učesnica u programu, i obostranog prihvatanja finalnog prijedloga programa, slijedi njegovo odobrenje od strane Evropske komisije.

I.2 Institucije za sprovođenje programa prekogranične saradnje

Program prekogranične saradnje se implementira sa obje strane granice zemalja učesnica i to pod jedinstvenim pravilima za sve učesnike programa. Za svaki pojedinačni program, svaka zemlja učesnica mora da uspostavi odgovarajuća operativna tijela za sprovođenje navedenih programa koji se odnose na datu zemlju. Zadatak ovih tijela je da blisko sarađuju u procesu izrade i implementacije programa prekogranične saradnje.

Državna institucija tzv. **Operativna struktura** nadležna za izradu i koordinaciju implementacije programa prekogranične i transnacionalne saradnje u Bosni i Hercegovini je ***Direkcija za Evropske Integracije***.

Pored toga neophodno je osnovati i **zajedničke upravljačke strukture** koje učestvuju u implementaciji programa: ***Zajednički odbor za monitoring*** i ***Zajednički tehnički sekretarijat***, a koji čine predstavnici zemalja učesnica u programu prekogranične saradnje.

Zajednički odbor za monitoring:

- Nadgleda sprovođenje programa prekogranične saradnje
- Odobrava godišnje izvještaje i odabir projekata.

Zajednički tehnički sekretarijat:

- Pomaže zajedničkom odboru za monitoring i operativnim strukturama
- Organizuje pozive za podnošenje prijedloga projekata
- Pruža podršku aplikantima i nadgleda sprovođenje odabranih projekata.

Proces uspostavljanja zajedničkih tela za 3 bilateralna programa prekogranične saradnje čija realizacija započinje po prvi put u 2008. godini je u toku.

Budući da će se programi prekogranične saradnje, bar u svojoj početnoj fazi, realizovati kroz centralizovani način upravljanja, **Delegacija Evropske komisije** u Bosni i Hercegovini biće zadužena za odobravanje liste odobrenih projekata, ugovaranje odobrenih projekata i isplate ugovorenih iznosa.

I.3 Javni poziv za podnošenje prijedloga projekata (Call for Proposals)

Program prekogranične saradnje se sprovodi kroz periodično raspisivanje tzv. Javnog poziva za podnošenje prijedloga projekata. Javni poziv se objavljuje paralelno u javnim medijima na obje strane granice i na web stranama EuropeAid-a, Delegacije Evropske komisije i državnih institucija za prekograničnu saradnju u obje zemlje, i naravno na web strani zajedničkog tehničkog sekretarijata za taj program za koji se dati poziv raspisuje.

Uputstva za kandidate

Za svaki javni poziv za podnošenje prijedloga projekata se izrađuju detaljna uputstva za kandidate - podnosiocima prijedloga projekata. Uputstvom za kandidate se jasno definišu ciljevi i prioriteta datog poziva, raspoloživa finansijska sredstva, kao i minimalne i maksimalne vrijednosti projekta koji apliciraju.

Osim gore navedenih informacija o programu prekogranične saradnje u okviru koga se objavljuje javni poziv, Uputstvo za kandidate sadrži detaljna pravila na osnovu kojih se sprovodi javni poziv:

- Kriterijumi prihvatljivosti (ko može da se prijavi, koja je teritorija obuhvaćena, koje su aktivnosti koje mogu biti finansirane, prihvatljivi troškovi);
- Kako se prijaviti, procedure koje treba slijediti, neophodna dokumenta koja treba dostaviti kao i tačan datum i vrijeme za podnošenje projektnih prijedloga;
- Način ocjenjivanja i odabir kandidata;
- Naknadno dostavljanje dodatnih dokumenata ukoliko prijedlog bude pozitivno ocijenjen;
- Način implementacije odabranih projekata.

Ko može da podnese prijedlog projekta?

Uputstvo za kandidate će tačno definisati koje institucije/organizacije mogu biti potencijalni podnosilac projektnih prijedloga u okviru datog javnog poziva. Sledeće institucije/organizacije se najčešće javljaju kao mogući podnosioci:

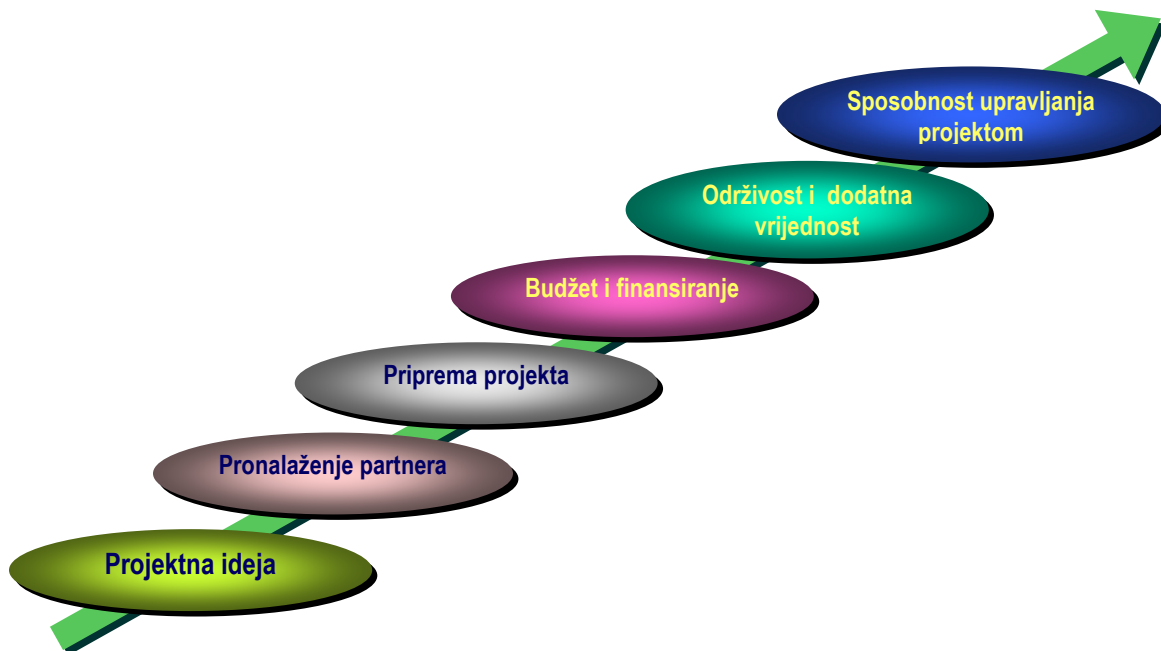
- Nefitne organizacije
- Državne institucije
- Lokalna samouprava
- Javna/komunalna preduzeća
- Vladine agencije
- Univerziteti i instituti
- Obrazovne institucije
- NVO i udruženja
- Poslovna udruženja
- Privredne komore
- Agencije za razvoj MSP
- MSP-a.

Ocjenjivanje i selekcija projekata

Nakon isteka roka za podnošenje prijedloga projekata, podnijeti prijedlozi ulaze u proces evaluacije. Evaluacija se vrši na osnovu tehničkih i finansijskih kriterijuma koji su navedeni u uputstvu za kandidate. Nakon evaluacije vrši se rangiranje i na kraju odabir projekata koji će biti finansirani u okviru programa prekogranične saradnje.

II Važni koraci u pripremi projektnog prijedloga

Osnovna karakteristika, koja prekogranični projekat čini takvim je postojanje bar jedne partnerske organizacije sa druge strane granice. Važni koraci u izradi prekograničnog projekta su slijedeći:

II.1 Definisane projektne ideje

Ciklus pripreme projektnog prijedloga počinje sa identifikacijom projektne ideje.

Za dobar prijedlog projekta, od ključnog je značaja da projektna ideja u potpunosti odgovara sadržaju i prioritetima programa prekogranične saradnje za koji se projekat priprema.

Pored toga, prilikom definisanja projektne ideje treba izvršiti procjenu da li Vaša organizacija posjeduje materijalne i ljudske resurse neophodne za realizaciju planiranih projektnih aktivnosti, kao i procjenu potencijalnih troškova i koristi.

Nakon identifikacije projektne ideje posebnu pažnju treba posvetiti pronalaženju najadekvatnijih načina za njenu realizaciju.

**Projektna ideja
mora da odgovara sadržaju i prioritetima programa
prekogranične saradnje za koji se projekat priprema i da
predstavlja odgovor na potrebe identifikovane u
strateškim planovima lokalnog razvoja**

II.2 Partneri

U okviru sprovođenja projekata prekogranične saradnje, organizacija koja podnosi prijedlog projekta, mora da saraduje sa najmanje jednim partnerom sa druge strane granice. U cilju podizanja kvaliteta prijedloga projekta, preporučuje se i razvijanje partnerskog odnosa sa organizacijama i iz svoje zemlje. Partnerstva između različitih institucija i organizacija su moguća, ali prilikom odabira partnera treba voditi računa da se partneri bave sličnim aktivnostima ili da se aktivnosti nadopunjuju i da imaju ujednačene kapacitete za implemetaciju projekta. Nakon izbora partnera potpisuje se Izjava o partnerstvu (Partnership statement).

Ukoliko ima više partnera sa jedne strane granice, jedan od njih mora biti imenovan kao vodeći partner. Ukoliko projekat bude odobren za finansiranje, **vodeći partner** potpisuje ugovor, prima finansijska sredstva i dalje ih raspodjeljuje, priprema tehničke i finansijske izveštaje i odgovoran je za generalnu koordinaciju projektnih aktivnosti sa svoje strane granice.

Vodeći partneri se moraju međusobno dogovoriti ko će biti **Funkcionalni vodeći partner** odgovoran za koodinaciju aktivnosti sa obje strane granice i podnošenje izveštaja o napretku realizacije projekata sa obje strane.

Traženje adekvatnog partnera sa druge strane granice koji bi podržao definisanu projektnu ideju nekada predstavlja veliki problem.

Najčešće greške:

- izjava o partnerstvu nije potpisana od svih partnera, uključujući i samog podnosioca projekta;
- izabrani partner je registrovan na teritoriji koja nije obuhvaćena programom.

II.3 Priprema projekta

Prilikom pripreme prijedloga projekata mora se strogo voditi računa da projekat bude relevantan za određeni program prekogranične saradnje i direktno povezan sa prioritetima i mjerama tog

programa. Takođe, neophodno je da projekat doprinosi ispunjenju definisanih ciljeva programa, da bude izvodljiv i da rezultati budu održivi nakon njegove implementacije. U cilju uspješne pripreme prijedloga projekta prekogranične saranje neophodno je koristiti pristup upravljanja projektnim ciklusom (Project Cycle Management – PCM).

Osnovna pravila dobrog projektnog prijedloga bi se mogla definisati na sledeći način:

- jednostavnost – definišite ne više od jednog krajnjeg cilja;
- inovativnost – projekat daje novi kvalitet i doprinosi održivom razvoju;
- preciznost – vaša projektna ideja treba da bude jasna evaluatorima;
- odmjerjenost – dobar projekat je samo onaj za koje vi i vaši partneri imate kapacitete da realizujete (pisanje projekta je uvijek mnogo lakše nego njegova implementacija).

Takođe treba voditi računa o tehničkim aspektima pripreme projektne dokumentacije, jer iskustva pokazuju da više od 40% prijavljenih prijedloga projekata bivaju odbijena zbog neke banalne greške prilikom izrade projektne dokumentacije.

Najčešće greške:

- prijedlog projekta napisan ručno umjesto na kompjuteru;
- aplikacija nije uključena;
- nedostaju potpisi i pečati na odgovarajućim mjestima;
- aplikacija podnijeta na jeziku koji nije predviđen uputstvom za kandidate.
- odabrani načini realizacije projekta (metodologija) nisu u skladu sa sadržajem i prioritetima programa prekogranične saradnje;
- aktivnosti projekta ne vode jasno ispunjenju zadatah ciljeva;
- očekivani rezultati se ne mogu jasno mjeriti;
- ciljne grupe i njihove potrebe nisu jasno definisani;
- projektni zadatci nisu jasno definisani;

- neadekvatno postavljena podjela poslova u okviru projektnog tima između partnerskih organizacija.

Projekat mora da bude:

- usaglašen sa prioritetima, mjerama i ciljevima programa
- jasan
- izbalansiran
- izvodljiv
- održiv
- predat u skladu sa tehničkim propozicijama.

II.4 Budžet

Nakon definisanja ciljeva i aktivnosti projekta prelazi se na izradu budžeta koji treba da oslikava implementaciju projektnih aktivnosti. Prilikom izrade budžeta treba voditi računa da bude pregledan i da troškovi budu realni i izraženi u eurima.

U budžetu projekta treba izraziti i finansijski doprinos organizacije koja podnosi prijedlog projekta (kod prekograničnih programa finansiranih u okviru IPA-e minimalni finansijski doprinos je 15% od vrijednosti projekta), tako da ukupan budžet čini zbir sredstava za koja se aplicira i navedeni neophodni doprinos organizacije. Imajte u vidu da plate državnih činovnika mogu da budu tretirane SAMO kao finansijski doprinos, ali ne mogu biti finansirane iz nepovratne pomoći.

Učešće organizacije u naturi, tzv. „in-kind“ učešće (na primer zemljište, nekretnina, trajna kapitalna roba, sirovine, neisplaćen dobrovoljni rad privatnom licu ili preduzeću) ne može se smatrati finansijskim doprinosom.

Najčešće greške:

- tražena suma za finansiranje prelazi maksimalne ili minimalne vrijednosti koje su definisane u uputstvu za kandidate;
- pogrešno sabrane stavke budžeta tako da se na kraju dolazi do pogrešnih iznosa troškova i ukupnog budžeta;

Preporuka: tokom pripreme budžeta provjeriti nekoliko puta troškove kako bi se izbjegle navedene greške.

Budžet mora da bude:

- pregledan;
- izražen u realnim okvirima bez PDV-a;
- sa finansijskim doprinosom podnosioca projekta
- troškovi moraju da prate aktivnosti iz projektnog prijedloga.

II.5 Održivost projekta

Održivost projekta predstavlja veoma važan faktor koji utiče na kvalitet prijedloga projekta. Prilikom izrade prijedloga projekta neophodno je uvažiti prethodna iskustva organizacije, kao i mehanizme kojima će se objezbediti dugoročni efekti rezultata i koristi koji je projekat proizveo.

Kvalitet prijedloga projekta, u svakom slučaju, bitno određuje i činjenica da li projektne aktivnosti imaju dugoročne efekat ili se uticaj projekta završava onog trenutka kada prestane finansiranje projekta i o tome se posebno vodi računa prilikom njegove evaluacije.

Jedan od načina da testirate održivost Vašeg projekta jeste da postavite pitanje da li njegovom realizacijom dobijate nešto na poklon, ili ćete izgraditi sopstvene kapacitete za dalje samostalno funkcionisanje.

Najčešće greške:

- najčešća greška koju čine predlagači projekta jeste da ne identifikuju prave načine za nastavak aktivnosti i uticaj nakon formalnog završetka implementacije projekta.

Indikatori održivosti:

- dugoročan efekat projektnih aktivnosti
- uticaj projekta i nakon prestanka finansiranja

II.6 Kapacitet za implementaciju projekta

Prilikom evaluacije prijedloga projekata bitnu ulogu ima tehnički i finansijski kapacitet organizacije koja podnosi projektni prijedlog.

Da li jedna organizacija ima kapacitet za upravljanje projektom zavisi od broja zaposlenih, prethodnog iskustva u implementaciji projekata, specifičnih znanja koja se odnose na oblast koju pokriva projekat kao i finansijskih sredstava kojima organizacija raspolaže.

Kapacitet organizacije je važan, kako sa aspekta same implemetacije projekta u slučaju da bude odobren, tako i sa aspekta održivosti pozitivnog delovanja projekta nakon njegovog završetka.

Tehnički i finansijski kapacitet podrazumeva:

- iskustvo organizacije podnosioca projekta
- broj zaposlenih
- specifična znanja
- finansijska sredstva
- opremu

Najčešće greške:

Najčešća greška koju podnosioci prijedloga projekta čine u ovoj oblasti jeste da šturo predstavljaju svoju organizaciju kao i resurse kojima ona raspolaže. Mnogi koji čine ovu grešku polaze od toga da samo ime organizacije sve govori i da je ona toliko poznata da nema potrebe dodatno pisati o njenim kapacitetima. Međutim evaluatori prilikom ocjene kapaciteta organizacije uzimaju u obzir samo ono što je napisano u samoj aplikaciji. Na taj način organizacija može da bude ocjenjena lošije i da izgubi dragocjene poene samo zbog neadekvatne prezentacije sopstevnih kapaciteta.

III Koraci koje možete preuzeti prije objave javnog poziva

Imajući u vidu da će se prijedlozi projekata dostavljati na engleskom jeziku, da moraju biti izrađeni u skladu sa evropskim procedurama i da većini mogućih korisnika programa prekogranične saradnje nedostaje iskustvo u pripremi i realizaciji projekata tog tipa, predlažemo Vam da na osnovu rezimea programskih dokumenta koji su vam na raspolaganju, a na osnovu kojih jasno možete sagledati prioritete i ciljeve određenih programa preduzmete slijedeće korake:

- razmislite ko bi iz vaše organizacije mogao pohadati obuke koje će se organizovati, kako bi stečeno znanje prenio i na druge zaposlene;
- razmislite o mogućim projektnim idejama;
- razmislite o mogućim partnerima sa druge strane granice, kao i u vašoj zemlji;
- razmislite o finansijskom planu (troškovi i finasijski doprinos organizacije);
- kontaktirajte predstavnike projekta tehničke pomoći i posavjetujete se o mogućim obukama kao i projektnim idejama;
- kontaktirajte druge organizacije koje imaju iskustvo u realizaciji projekata prekogranične saradnje ili jednostavno projekata finansiranih od strane Evropske unije.

Uspješna realizacija programa prekogranične saradnje ne zavisi samo od kapaciteta državnih institucija da uspješno vode i koordiniraju aktivnosti u toku realizacije programa, već i od sposobnosti potencijalnih korisnika da izrade što veći broj dobrih projektnih prijedloga koji mogu da budu finansirani iz sredstava prekogranične saradnje.

Prekogranična saradnja se ogleda u zajedničkom radu i usklađenoj koordinaciji učesnika programa sa obje strane granice kao i državnih institucija i korisnika programa.

SREĆNO!